

Natuurfilosofie van Franciscus van Assisi

Franciscus van Assisi noemde alle levende wezens zijn broeders en zusters. Het *Zonnelied* (p. 60 en 61 van *Spiegels*) dat hij aan het einde van zijn leven schreef, is een uitdrukking van zijn liefde voor de natuur. De natuur is voor hem een openbaring van de schoonheid en goedheid van God. God heeft de natuur geschapen en is in zijn schepping aanwezig. Dat vraagt van de mens een houding van dankbaarheid en respect voor alles wat leeft. Franciscus wilde sober leven in harmonie met de

natuur. Zo vertellen de verhalen dat roodborstjes hun jongen grootbrachten in de hut van de broeders, tussen hen door trippelden en met hen meeaten. Een beroemd verhaal vertelt dat Franciscus preekte voor de vogels en dat de vogels naar hem luisterden. Hij vertelt hen dat ze dankbaar moeten zijn voor God omdat hij hen de vrijheid heeft gegeven om te vliegen en voor hen zorgt, zonder

dat ze hoeven te zaaien en te oogsten. ‘Daarop doen alle vogeltjes hun bekjes open, reiken zij hun halsjes, spreiden zij hun vleugeltjes uit en buigen zij eerbiedig hun kopjes tot aan de grond.’ In een ander verhaal weet Franciscus zelfs een wolf ervan te overtuigen om vreedzaam met de mensen in een naburig dorp samen te leven.

Franciscus had ook oog voor het kleine. Daarvan getuigt het volgende verhaal. ‘Wat een prachtig schepsel ben je’, zegt hij tegen een appel als die voor zijn neus uit een boom valt. ‘Van je rondheid word ik duizelig. Je groeven glimlachen van het plezier appel te kunnen zijn. Hoe heb je gesidderd van angst in de nachtvorst van de vroege lente. Hoe taai wist je je val steeds weer voor je uit te schuiven.’

Aarzelend en dorstig steekt Franciscus de appel omhoog om erin te bijten. Dan ziet hij vlak naast de steel een gaatje, dat verraadt dat er een worm in de appel woont.

‘Ach appel’, zegt Franciscus dan, ‘wat geef je me een prachtig voorbeeld. Je hebt een ander schepsel al onderdak en voedsel aangeboden. Daar had ik toch bijna broeder Worm van zijn levensonderhoud beroofd.’

Door het *Zonnelied* en de verhalen over Franciscus van Assisi is hij ook in onze tijd nog altijd populair. Niet alleen christenen voelen zich door hem geïnspireerd, maar ook milieuactivisten.

Verwantschap met de natuurfilosofie van de indianen

De open communicatie van Franciscus met de natuur en zijn gewoonte om alle levende wezens aan te spreken als zijn broeders en zusters doet denken aan de natuurfilosofie van de indianen van Noord-Amerika. Hoewel Franciscus in een heel andere traditie staat dan de indianen is zijn visie op de relatie tussen de mens en de natuur verwant aan die van de indianen. Ook de indianen voelen zich verbonden met de natuur en zien de natuurelementen, planten en dieren als hun broeders en zusters. Hiervan getuigt ook het verhaal *Eeuwige misser* op p. 53 van *Spiegels*.

De visie van de indianen op de natuur is in 1854 mooi verwoord door opperhoofd Seattle van de Dwamish en Suquamish-stam. Hij hield een indringende rede tot de Amerikaanse regering die liet land van de indianen wilde kopen. Hierin beschreef hij het enorme gevoel van verbondenheid van de Indianen met de aarde en alles wat daarop leeft.

In het boek 'Hoe kun je de lucht bezitten?' staat een vrije bewerking van deze rede. Hieronder volgen enkele inspirerende stukken hieruit:

Eenheid

Wij zijn een deel van de aarde
 en de aarde is een deel van ons.
 De geurende bloemen zijn onze zusters,
 het rendier, het paard,
 de grote adelaars onze broeders.
 De schuimkoppen in de rivier,
 het sap van de weidebloemen,
 het zweet van de pony en de mens,
 het is allemaal van hetzelfde geslacht.

Alles ademt dezelfde lucht

Ik houd van de wind
 die scheert over het water van de plas
 en de geur van de wind zelf
 gezuiverd door de middagregen.
 De lucht is kostbaar voor de rode man,
 want alles ademt dezelfde lucht,
 de dieren, de bomen, de mensen,
 alles heeft deel aan dezelfde lucht.

Dit weten wij

Dit weten wij: de aarde
behoort niet aan de blanke.

De blanke behoort
niet aan de aarde.

Dit weten wij:

Alles hangt samen
als het bloed
dat een familie verbindt.

Als we de slang doden
zullen de veldmuizen
zich vermenigvuldigen
en onze maisoogst vernietigen.

Alles hang met alles samen.

Wat er gebeurt met de aarde
gebeurt met de zonen
en dochters van de aarde.

De mens heeft het web
van het leven niet geweven.

Hij is slechts één draad ervan.

Wat hij met het web doet
doet hij met zichzelf.